

Tezer Özlü

Noap̃ile reci ale copilăriei

Traducere din limba turcã
și note de Luminița Munteanu

POLIROM
2024

Cuprins

Casa	5
Școala și drumul spre școală	28
Concertul lui Léo Ferré	62
Din nou Mediterana.....	119

Trec pe lângă depozitele de lemne, pe sub stația de cale ferată. De tălpile pantofilor mei se lipește un strat de noroi pe care abia izbutesc să-l car după mine. Nu vreau să mă întorc acasă. Mi-aș dori să mă aflu undeva, oriunde, în orașul învăluit de noapte, care se apropie cu mare zarvă. Odată cu bezna care invadează bolta cerului, mă văd însă nevoită să mă îndrept din nou către luminile palide ale casei, să revin la atmosfera ei încordată, neplăcută.

În zilele de sâmbătă ne gătim cu jupoane înfocate, apretate și ne ducem să dansăm prin localuri care au început să se deschidă în cartierele mai înstărite ale orașului. Ne instalăm la măsuțele aflate în astfel de locuri și bem câteva pahare. Ascultăm melodiile la modă, interpretate de orchestră sau înregistrate pe discuri. Ne dăm în vânt după cântecele italienești, cu izul lor romantic. În cântecele acestea stăruie un soi de sentimentalism straniu, care te duce cu gândul la atmosfera țipătoare a nunților de provincie. Günk nu mai vine pe la noi la sfârșit de săptămână. Ea nu dansează pe ritmul unor cântece precum „La luna es o es“. Preferă să-și petreacă timpul în lumea lui Dostoievski, sau a lui Turgheniev, sau a lui Cehov.

Noi însă avem deja prieteni. Adolescenți. Prieteni care poartă pantaloni și încălțăminte șic, cărora abia le-au mijit tuleiele, dar care se bărbieresc, se parfumează și au pulovere aduse din Europa. Aceștia nu locuiesc printre mormane de noroi, ci în blocuri mari, fătoase, aflate în cartiere bogate precum Nișantași, Șișli ori Topağacı.

În zilele de sâmbătă trăim alături de ei emoții nemăsurate, care ne ajung pentru o săptămână. Așteptarea. Gelozia. Fiorul. Prima invitație la dans. Plăcerea îmbrățișărilor. Gustul sărutărilor furate. Nu facem parte din aceeași lume cu bărbații aceia. Mașinile, casele, muzica, bărcile cu motor, petrecerile puse la cale prin cluburi private, petrecerile în aer liber desfășurate la adăpostul copacilor, în serile de vară, vigoarea vremelnică a trupurilor lor... Tinerețea lor.

Acum mă aflu în tovărășia unuia dintre ei și stăm amândoi în niște fotolii mari din barul generos, cu tavan înalt, de la hotelul Pera Palas. S-a străduit să-și mai subțieze trupul rotofei punându-și niște pantaloni foarte strâmți. Poartă pantofi cu toc. Când își trage puțin pantalonii în sus, observ că încălțările lui au talpă de piele și căpută din pânză de in. Cămașa de mătase îi e deschisă la gât.

Părul și firele de păr de pe piept i-au albit. Poartă un lanț gros de aur la gât. Arată la fel ca milionarii aceia răsăriți peste noapte pe care-i întâlnești pe stradă la tot pasul. Un om care și-a pierdut toată vitalitatea.

— Și cu ce te ocupi?

— Vând mașini.

— Era clar încă de pe vremuri că urma să te ocupi de contrabandă. N-ai tânjit tu mereu după lux și bani?

— De ce vorbești așa? Le aduc și le vând pe căi legale.

— Într-un fel sau altul, acum n-ai să mai poți vinde mașini. Nu mai avem nici măcar benzină.

— Asta e adevărat. Le-am asigurat însă copiilor mei viitorul și am destui bani.

— Tu și copiii tăi să scăpați, nu-i așa?

Dă pe gât paharele cu whisky unul după altul. Faptul c-a ajuns să nu se mai suporte nici măcar pe sine îmi stârnește, în mod limpede, un sentiment de satisfacție.

— Mă duc la restaurant în fiecare seară. Eu nu-mi bag nevasta în bucătărie! Femeia care intră în bucătărie miroase a mâncare. După aceea jucăm

cărți. Dacă vreau, mă uit la video. Eu aleg filmul pe care vreau să-l văd.

— Nu citești niciodată?

— Citesc cărțile lui Simmel¹. Mare scriitor!

— În Occident se spune că romanele lui Simmel ar fi potrivite pentru servitoare.

Ce fericire nespusă că nu am parte de o existență atât de limitată, atât de profund ancorată în evoluțiile exterioare ca el! Nu e decât un simplu prizonier. Un prizonier al ideii că în fiecare zi mai îmbătrânește puțin, se mai micșorează puțin la minte și la trup. Nu va cunoaște niciodată bucuria libertății, o bucurie care i-a fost mereu la îndemână, neavând nevoie de vreo bogăție ca să devină mai puternică pe zi ce trece. Nu și-a șlefuit nici măcar limba maternă. Nu gândește îndeajuns pentru a putea pricepe realitatea existenței umane.

Barul de la Pera Palas miroase a mucuri de țigară – o duhoare cuibărită în el de ani de zile. Pe străzile ticsite de lume stăruie primele adieri calde ale primăverii.

1. Johannes Mario Simmel (1924-2009), scriitor, jurnalist și scenarist austriac, cunoscut ca autor de romane populare, unele dintre ele cu tentă autobiografică; o parte dintre acestea au fost ecranizate.

Panta pavată cu piatră cubică spre care dă poarta din spate a școlii ajunge până în Kuledibi. Turnul Galatei este înconjurat de ulițe strâmte. În casele vechi, mai mari ori mai modeste, din zona aceea locuiesc mai cu seamă evrei sărmani. Evreii cu dare de mână nu se abat pe aici decât pentru a lua parte la ceremoniile religioase, la nunțile ori înmormântările care au loc la sinagogă. Deasupra străzilor, pe frânghii care se întind de la un balcon la altul, se văd rufe atârdate la uscat. Într-o cârciumioară se vinde vin roșu și alb la pahar, care se bea „la botul calului“. De îndată ce ajungi pe Bulevardul Istiklal, ritmul vieții se întetește. Magazinele, cinematografele, circulația sunt mereu animate, iar trotuarele gem de lume. În Piața Tepebaşı, lângă parc, se află cele trei corpuri de clădire roșii, din lemn, ale teatrului. Vizavi de ele se găsește cofetăria Pelit, unul dintre cele mai plăcute localuri de acest fel din oraș. Când mica sală de la parter e asaltată de mușterii, patronii deschid și balconul, la care se ajunge pe o scară de lemn. Mesele din cofetărie, scäldate în soare la ceasurile după-amiezii, sunt așternute în fiecare zi cu fețe de masă curate, bine călcate. Acum, în cinematografele din Beyoğlu putem vedea și filme care oglindesc alte

realități, cu totul diferite de cele americane: *Miracol la Milano*¹, *Hoți de biciclete*², *Pather Panchali*³, *Fata cu valiza*⁴...

După galantarele situate de o parte și de alta a intrării în cofetăria Baylan pătrunzi într-o încăpere amplă, cufundată în semiîntuneric. Aici obișnuiesc să se adune aproape zi de zi, către seară, fratele meu⁵

-
1. Film regizat de Vittorio de Sica (1951).
 2. Ecranizare a romanului omonim (*Ladri di biciclette*, 1946) semnat de Luigi Bartolini, în regia aceluiași Vittorio de Sica (1948).
 3. Film indian regizat de Satyajit Ray (1955), ecranizare a romanului autobiografic omonim al scriitorului bengalez Bibhutibhushan Bandopadhyay, apărut în anul 1929; filmul reprezintă prima parte a unei trilogii.
 4. Film regizat de Valerio Zurlini (1961), cu Claudia Cardinale în rolul principal.
 5. Demir Özlü (1935-2021), la rândul său scriitor, autor de proză scurtă, romane, eseuri, scrieri memorialistice. Arestat o vreme, ca și alte personalități cu vederi de stânga, după tentativa de puci din martie 1971, s-a stabilit ulterior în Suedia. După lovitura de stat militară din 1980 i-a fost retrasă cetățenia turcă, neîngăduindu-i-se să revină în Turcia decât